

MI A NÉPFŐISKOLA?

A népfőiskola egy egészen különleges, minden hagyományostól eltérő dán felnőttoktatási forma, mely nagy szerepet játszott a dán társadalom fejlődésében - abban, hogy az 1800-as évek második felében nagy szegénységben élő dánok egy vesztés háború után magukra találtak és mára a világ legkiegyensúlyozottabb és legboldogabb országát hozták létre.

A dán népfőiskolát N. F. S. Grundtvig* dán evangélikus püspök álmodta meg, akinek népe iránti szeretete határozta meg gondolatait és tetteit. Őt tekintik a dán demokrácia atyjának is. „Az volt a célja, hogy kiemelje a dán népet a szegénységből. A népfőiskolát az egyszerű, hétköznapi embereknek szánta, mert az volt a meggyőződése, hogy a hétköznapi emberekben a tanult rétegek által nem is sejtett erők szunnyadnak és ezeket az erőket fel kell szabadítani. Grundtvig úgy gondolta, hogy az energiáinkat arra kell fordítani, hogy jó emberek legyünk, a társadalom hasznos tagjaivá váljunk, tevékenyen részt vegyünk életünk alakításában.

Grundtvig történész volt, aki számára a történelem nem egy tantárgy, hanem a mindennapok része. Mindenki jön valahonnan és tart valahová, tehát minden pillanatban egy történelmi szituációban van - így párbeszédet folytat a történelemmel. Úgy gondolta, hogy csak az lehet igazán jó ember, aki tisztában van történelmi dimenzióival. Tehát az embernek meg kell értenie, hogy hogyan illeszkedik történelmi és nemzeti környezetébe.” (Øivind Arnfred népfőiskolai tanár – történész)

Az első népfőiskola 1844-ben nyitotta meg kapuit a dániai Rødningben. Ezen a népfőiskolán tanult 1990-ben 4 és fél hónapig Bolye Ferenc – a Mezőföld Népfőiskolai Társaság alapító elnöke, a Kishantosi Népfőiskola megálmodója.

Grundtvig célja az volt, hogy szeretett népét felemelje. Ezért az Ő elvei alapján létrehozott népfőiskolák a dánokat kulturált, népe történelméből, és az északi mitológiából erőt merítő, az élet dolgaiban eligazodó, saját döntéseit meghozni és képviselni képes, a közösség alkotó és együttműködő tagjává váló emberekké nevelték.

A népfőiskola nem egy felülről létrehozott intézmény – sokkal inkább egy alkotó, tanulni vágyó közösség által megalkotott és működtetett iskola. Csak a grundtvigi alapelvek szerint működő intézmények nevezhetőek a szó klasszikus értelmében vett népfőiskolának.

Mik ezek az alapelvek?

A klasszikus népfőiskola Dániában bentlakásos iskola hosszú – 3-8 hónapos – vagy rövid – 5-14 napos programokat kínál a legváltozatosabb elméleti, gyakorlati és kreatív tárgyakkal. A diákok sokféle tárgyból választhatnak. Egy adott minimális óraszám kötelező csak, minden más szabadon választható.

Osztályzás, vizsga nincs. Az egész oktatás arra épül, hogy a felnőtt résztvevők – akik még fizetnek is a programért - azért jönnek az iskolára, hogy a számukra fontos tudást megtalálják. A népfőiskola tehát nem ad bizonyítványt, hanem tudást, életre szóló élményt, tapasztalatot, a személyiség kibontakozásának lehetőségét, az együtt-lét örömeit – a közös gondolkodás és alkotás élményét adja.

A népfőiskolának tehát nem célja a hagyományos értelemben vett szakmai ismeretek, vagy tárgyi tudás átadása, sokkal inkább célja a személyiség kibontakoztatása, a dán fiatalokból a közösség számára értékes, boldog és szabad embereket nevelni. Sokan

tartják a dán népfőiskolákat a demokrácia iskoláinak is – és bár Grundtvig céljai közt ez nem volt nevesítve – mégis azzá váltak ezek az iskolák. Ezeknek az iskoláknak köszönhető az a csodálatos, emberközpontú, demokratikus társadalom, mely tagjainak egyenrangúságára épül. Attól kezdve, hogy a népfőiskolákon tanult emberek bekerültek a dán parlamentbe, a dán társadalom fejlődése új irányt vett – eltérőt minden más nemzettől.

A dán népfőiskola egyik legfontosabb alapelve a tanárok és a diákok egyenrangúsága. Grundtvig abból indult ki, hogy a leegyszerűsített, tanulatlan embernek is van egy tudása, élettapasztalata. Amikor belép egy népfőiskolára, ezt a kincset viszi magával, amit a beszélgetések, közös munka során be tud építeni a nagy egészbe.

Steen Espensen, a Vestjyllands Hojskole igazgatója értette meg velünk, hogy mi a lényegi különbség a népfőiskola és a hagyományos iskola között. A hagyományos oktatásban a diákot egy üres kancsónak tekintik, melybe az okos tanár – a teli kancsó - töltögeti a tudást. A népfőiskolán a tanárt és a diákot egy-egy teli kancsónak tartják, egyenrangú tudással, és amikor egy diák belép a népfőiskolára, azt kérdezik tőle, hogy mit hoztál nekünk?

Az emberek egyenrangúságának elve mélyen beivódott a dán emberek gondolkozásába, és minden közösségi döntésnél tetten érhető. Nem tűrik meg az elitizmust, elítélik és kiközösítik azt, aki a másik fölébe akar kerekedni. Ezért adnak például nagy területet a sport területén a tömegsportoknak, a csapatjátékoknak. Nem véletlen, hogy a dánok kézilabdában a legsikeresebbek. A kultúra területén is nagyobb hangsúly van azon, hogy mindenki kibontakoztathassa képességeit festészetben, zenében, táncban. Örülnek a tehetségnek, és elismerik, de mindenkit a maga képességeihez mérnek, ezért annak is örülnek, ha egy kevésbé tehetséges ember kihoz magából valamit. A fizetésekben és a megbecsülésben sem tesznek nagy különbséget a vezető, és a beosztott közt. Mindenki a csapat tagja, mindenkinek fontos a munkája.

„Képzeld, itt ha valakinek van egy jó ötlete, annak örülnek, és segítik, hogy meg tudja valósítani.” írta első levelében Dániából Bolye Ferenc 1990-ben.

Ebben a szellemben vált a népfőiskolai oktatás alapeszközévé az „élő párbeszéd” - a tanár nem hosszú előadásokat tart, amit a diákok passzívan hallgatnak, hanem a tanulócsoporthoz valaki felvet egy témát, és arról beszélgetnek. Mindenki elmondja a véleményét, a tapasztalatait – és így alakul ki a közös tudás.

AZ ÉLET ISKOLÁJA

Grundtvig a porosz iskolát, ahol könyvekből kellett magolni „halott iskolának” nevezte. Ő a fiatal dánoknak az „élet iskoláját”

álmodta meg, melyben fontos elv, hogy ne csak a szűken vett szakmát, hanem az élet teljességét mutassák meg a maga szépségében, sokszínűségében és gazdagságában. Ebbe beletartozik a kultúra – zene, tánc, kézművesség, történelem, hagyományok – és a természet csodáinak megismertetése is – ezért mindezek részét alkotják a klasszikus népfőiskolai oktatásnak.

Fontos cél az is, hogy lehetőleg mindent élményszerűen a maga valóságában ismerjenek meg a diákok. Például az iskolában meghallgatnak egy rövid előadást a vizek élővilágáról, majd kimennek a patakhoz, és megnézhetik az ott élő állatokat, vagy amikor az osztrigáról tanulnak, akkor kimennek a tengerhez, és maguk szedik az osztrigát, majd a konyhán el is készítik, és gyönyörűen díszítve feltálalják vacsorára.

Grundtvig népfőiskoláin nagy jelentősége van egy magyarra nehezen fordítható fogalomnak, amit a dán „oplysning” és az angol „enlightment” szó fejez ki. A magyar megfelelője ennek a szónak: „felvilágosodás” – de Grundtvig nem ezt értette alatta, hanem sokkal inkább azt, amit Petőfi Sándor ugyanabban a korban úgy fogalmazott, hogy „*Ha majd a szellem napvilága*

Ragyog minden ház ablakán”. Így tehát elmondhatjuk, hogy Petőfi Sándor, a lánglelkű magyar költő és forradalmár és Nikolaj Frederik Severin Grundtvig dán püspök gondolatait ugyanúgy hatotta át a hazájuk és népük iránti szeretet és felelősségérzet. Ugyanabból a lelkületből születtek a dán népfőiskolák, mint Petőfi Sándor gyönyörű versei, melyek közül a XIX. század költői című verset sokszor szavalta Bolye Ferenc, a Kishantosi Mezőföld Népfőiskola alapítója – aki maga is hazáját és népét szerető ember volt, és ezért ragadták magával Petőfi Sándor versei és Grundtvig püspök gondolatai, melyek a dán népfőiskolákban tesztültek meg.

PETŐFI SÁNDOR (1823-1849):

A XIX. század költői
(részlet)

*Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a Kánaán!*

Grundtvig értelmezésében az „oplysning” – a népfőiskola célja abban az értelemben, hogy a benne résztvevők számára új megvilágításba helyezze az életüket, a közösségüket, a népüket.

Ugyanakkor az „oplysning” nem csak cél, hanem eszköz is a népfőiskolán abban az értelemben, hogy Grundtvig azt vallotta, hogy csak akkor van esély a szó jó értelmében vett tanulásra, ha a lélek és a szellem megnyílik arra, hogy befogadja az új ismereteket. Ezért van olyan nagy jelentősége a népfőiskolákon a „Morning Assembly”-nek, ami magyarra „reggeli gyűlésként” fordítható. Ez egy fél órás program reggel az órák előtt – melyen minden tanár és diák részt vesz. A programja nem előre meghatározott. Tarthatja diák, vagy tanár. A téma lehet bármi, amit az adott személy akkor fontosnak, érdekesnek, vagy szórakoztatónak tart. Lehet személyes élmény, lehet mese, lehet valami komoly téma – amiről aztán lehet beszélgetni. Mindig van közös éneklés Grundtvig énekeskönyvéből – mert Ő költő is volt, és rengeteg gyönyörű verset, éneket írt. És az énekről azt tartotta, hogy összehangolja a lelkeket.

A „Morning Assembly” mindenkinek megadja az „egy közösség vagyunk” – és te fontos tagja vagy ennek a közösségnek” élményét, mely jó indulása a napi foglalkozásoknak.

*Nikolaj Frederik Severin Grundtvig (1783–1872) a dán népfőiskolák és a dán demokrácia szellemi atyja – író, költő, történész, reformátor, evangélikus lelkész. 1810-ben szentelték lelkésszé. A 19. század első kétharmadának legrepresentatívabb dán művelődéstörténeti alakja volt, aki költői tevékenységére alapozva fejtette ki népnevelői, történészi és lelkészi-reformatori működését. Friss lendületet adott a dán polgári fejlődésnek. Verseiben, zsoltáiraiban, himnuszaiban, népdalszerű énekeiben szenvedélyes, költői képekben, metaforákban gazdag nyelvű, mély vallásosságról tanúskodó líra jelenik meg, mellyel világirodalmi rangját megalapozta. A dán emberek mindennapjaihoz máig hozzátartozik a Grundtvig énekeskönyv, melyből szinte naponta énekelnek iskoláikban, közösségeikben, sőt még értekezleteken is.

Ács Sándorné
Mezőföld Népfőiskola
Kishantós

Egy kis táncra is szakítottak időt..

Több mint ötvenen vettek részt a kulturális és művészeti önkéntesek segítségének témájával foglalkozó európai záró konferencián, június 8-9-én Budapesten. Vendéglátó a Magyar Népfőiskolai Társaság volt. A sikeres rendezvényről több részletben beszámoltunk nyilvánosan. Most a rendezvény egyik fénypontját emeljük ki, amikor is a Pántlika Néptánc Együttes közreműködésével magyar táncokat tanultak külföldi barátaink, Dániából, az Egyesült Királyságból, Lengyelországból, Portugáliából és Magyarországról. Mert nekünk se ártana gyakorolni saját táncainkat. Felvétel: Kovács Tamás.

